

**BERTHOLD
GUNSTER**

ZAOKRENUTO RAZMIŠLJANJE

Umetnost pretvaranja
problema u prilike
koje će vam promeniti život

Prevela
Jelena Kosovac

Laguna

Naslov originala

Berthold Gunster

HUH?! DE TECHNIEK VAN HET OMDENKEN

Copyright © Copyright © 2008/2015 Berthold Gunster

Published by agreement with Marianne Schönbach Literary Agency B.V. and Corto Literary Agency.

Translation copyright © 2024 za srpsko izdanje, LAGUNA

**ZAOKRENUITO
RAZMIŠLJANJE**

Sadržaj

<i>Da, ali</i>	9
<i>Držite knjigu na svom noćnom stočiću</i>	13
<i>Zaokrenuto razmišljanje</i>	19

PRVI DEO

Prtljag

Prihvatanje	35
Posmatranje	47
Problemi	59
Šta ako je sve potaman?	67
Antikrhkost.	73
Zaglavljenošć	79
Četiri pitanja	93
Zaključak	101

DRUGI DEO

Putovanje

Četiri osnovna stava	107
--------------------------------	-----

Ljubav	109
Strategija prihvatanja	111
Strategija čekanja	121
Strategija pojačavanja	129
Strategija poštovanja	141
Rad.	153
Strategija istrajavanja	155
Strategija usredsređivanja	165
Strategija preispitivanja	175
Borba	183
Strategija eliminisanja	185
Strategija uvoza	196
Strategija saradnje	203
Strategija privlačenja	215
Igra	227
Strategija obelodanjivanja	229
Strategija zamene uloga	239
Strategija remećenja	249
Strategija obrta	261

TREĆI DEO

U zaključku

Ukratko	277
Odjavljivanje	285
<i>Iza pozornice</i>	<i>289</i>
<i>Preporuke za čitanje: gurui, šefovi, kapetani...</i>	<i>293</i>
<i>Napomene.</i>	<i>301</i>

Da, ali

Zamislite ovu situaciju: imate sjajnu ideju, a sve što vam govore o njoj samo je gomila „da, ali“. „Da, ali to su ljudi pokušavali i ranije i nije im uspjelo.“ „Da, ali zar ne bi trebalo da pustimo da odleži malo?“ „Da, ali šta ako ne uspe?“

Zbog svi tih „da, ali“ imate osećaj da će svaki pokušaj da budete kreativni i uvedete nešto novo biti sahranjeni u mulju naizgled razumnih prigovora. Upravo tako funkcioniše taj način razmišljanja: „da, ali“ je skučen, krut stav prema životu koji nameće restrikcije i pretnje, poput mitskih zmajeva koji nam staju na put. Koliko god neka ideja ili argument bili dragoceni, nailaze na rigidnost koja vodi ka stagnaciji.

Postoji drugi pristup: stav „da, i“. To je perspektiva otvorenosti kojom se ističe ono što *može* da se učini, kojom se uvažavaju mogućnosti. S takvim stavom zaobilazimo zmajeve i idemo napred. Ishod zauzimanja takvog stava? Kreativnost i inovativnost.

Ovo je knjiga o prelasku sa „da, ali“ na „da, i“ načina življenja, sa razmišljanja u okviru problema na razmišljanje u okviru prilika. Kada problemu pridemo iz „da, i“ načina

razmišljanja, tada do svežih rešenja ponekad dospevamo začuđujuće lako. Posmatranje problema iz novog ugla, makar samo malo zaokrenutog, može da nas dovede do važne spoznaje, a s vrlo malo truda. Ne moramo da se borimo s našim problemima, hajde da ih *preobrazimo* u prilike. Od njih možemo da stvorimo naše saveznike.

Umetnost pretvaranja problema u prilike moguće je naučiti. To je oblik psihološkog džijudžicua, tehnike koju nazivam *flip thinking* (na engleskom) ili *omdenken*, na mom maternjem holandskom jeziku, a u ovoj knjizi ćemo upotrebljavati termin *zaokrenuto razmišljanje*. To je zaokretanje ugla posmatranja situacije i načina razmišljanja o njoj. To je razmišljanje drugačije od običnog, ono je obrnuto, zaokrenuto, izvrnuto, razmišljanje koje zaokreće, izvrće, preokreće, menja perspektivu i problem pretvara u priliku. Ne vodi nas samo ka rešenju postojećeg problema, već, neočekivano i na naše čuđenje, može da nam ukaže na potpuno nove mogućnosti. Poput gusenice koja se pretvara u leptira, tako se i problem, zahvaljujući našem drugačijem načinu razmišljanja, pretvara u divnu novu stvarnost. A to vodi ka iznenađujućem paradoksu: što se suočavamo s više problema, tim bolje.

U suštini, može da nam poboljša život, ali, paradoksalno, ne time što izbegavamo i poričemo probleme ističući samo dobre strane poput onih neumerenih optimista, već time što priznajemo postojanje problema, što razumemo i prihvatamo bol, gubitak i patnju. Zaokret u razmišljanju uvek počinje od priznavanja i prihvatanja stvarnosti. Pesimista je potpuno ravnodušan prema tome koliko je vode u čaši i je li ona polupuna ili poluprazna; on će se naprosto uvek samo žaliti što opet mora da pere sudove. A zašto umesto toga jednostavno ne uživati u čaši vode?

Ideju o zaokretanju ugla posmatranja i načina razmišljanja začeo sam i osmislio u Holandiji 1997. godine, gde sam u to vreme živeo. Otada smo moj tim glumaca, instruktora i ja postavili i održali više od deset hiljada pozorišnih, zabavnih i obrazovnih radionica, za više od milion ljudi, zasnovanih na principima zaokrenutog razmišljanja. Pored nastupa u Holandiji, britansko-američki tim glumaca i instruktora održao je kurseve o tehnici ovakvog razmišljanja u Španiji, Singapuru, Britaniji, Nemačkoj i Francuskoj. Napisao sam dvanaest knjiga o načelima zaokrenutog razmišljanja, sve su bestseleri. Samo u Holandiji prodato je više od milion i trista hiljada primeraka (a imajte na umu da je ukupna populacija u Holandiji tek 17,4 miliona ljudi!). Knjige su prevedene na italijanski, portugalski, danski, nemački, engleski, a sada i na srpski jezik.

Priča o tome ne završava se ovde. Ona se razvija, raste i sazreva. A ja sam ponosan što ste vi, dragi čitaoc, deo ovog putovanja. Nadam se da ćete uživati u ovoj knjizi. Nadam se da ćete iz nje izvući što više. Nadasve, nadam se da će vas čitanje ostaviti sa spoznajom da problemi nisu ništa više i ništa manje do frustracije koja još nije pronašla svoj oblik. A kada se frustracija izokrene i pretvori u novu, poželjnu stvarnost, u njoj tada može da se uživa.

Berthold Gunster

Držite knjigu na svom noćnom stočiću

Neka razmišljanja o tome kako čitati ovu knjigu

Prvo.

Jednom sam pročitao da otprilike 64 procenta ljudi čita u krevetu pred spavanje, da čita u proseku deset minuta i da prosečno tempo čitanja iznosi otprilike trista reči u minuti. To ne važi za svakog čitaoca, no imajući na umu ove podatke, razdelio sam knjigu na poglavlja od tri hiljade reči, pa lako možete da pročitate jedno poglavlje svake večeri pre odlaska na spavanje.

Drugo.

Ova knjiga nije roman, nije ni publicistika. U njoj se opisuju stilovi rasuđivanja, pristupi u zaokretanju ugla posmatranja i razmišljanja, te (nadam se) inspirativni primeri zaokrenutog razmišljanja. No, ne postoji nikakva „teorija“ takvog razmišljanja koju bih mogao da izložim kao neko logično i direktno uputstvo, abecednim redosledom. Objasnjavati nekome kako da zaokrene malčice svoj ugao posmatranja, što će ga odvesti ka drugačijem razmišljanju o datoj situaciji, a da mu pritom ne dopustite da se sam u tome okuša, ponajpre se može uporediti sa pokušajem da nekome pokažete

svoju kuću iznutra, a da ga ne pustite da uđe u nju. A kad ste napolju i pokušavate da vidite kako kuća izgleda iznutra, dok gledate kroz prozor ili kroz otvor za poštu ili odlazite do stražnjih vrata da bacite pogled u njenu unutrašnjost, ili čak virite kroz dimnjak, svaki put vidite nešto drugo, i dok to radite (verovatno) muči vas osećaj da vam izmiče potpun doživljaj. Zato vas ohrabrujem da mi ne verujete samo na reč, već da uđete u kuću, budete u njoj i strategije zaokretanja razmišljanja primenite u svom sopstvenom životu da biste stvarno stekli osećaj za takav način razmišljanja.

Treće.

Učenje se odvija na mnogim nivoima: na onim svesnim, ali mnogo toga se odvija na nesvesnom nivou. Čitamo nešto, sanjamo to što smo pročitali, sledećeg dana razgovaramo o tome s nekim, a zatim često intuitivno primenimo neke spoznaje do kojih smo na taj način došli i tek kasnije shvatamo da smo ih primenili. To je još jedan razlog što preporučujem čitanje u slobodno vreme, malo po malo. Korak po korak, čitajući jedno poglavlje dnevno, dajete svom umu vremena da usvoji ono što otkriva i da uživa u tome. U nekom trenutku možda ćete poželeti da ponovo pročitate određena poglavlja.*

Četvrto.

Ne obraćajte pažnju na tri prethodne ideje koje sam izneo. Čitajte knjigu kako god želite. Ili uopšte nemojte da je čitate.

* Iako već petnaest godina pišem i držim govore o zaokrenutom razmišljanju, i dalje se često vraćam na materijal koji sam predstavljao nebrojeno puta: „Ovo je zanimljivo, stvarno bi trebalo nešto da uradim s tim!“ Očito je da postoji ogroman jaz između razumevanja i činjenja.

Da, ali

**Razmišljanje o tome kako treba
da bude, ali nije.**

Da, i

**Videti situaciju takvu kakva jeste
i otkriti šta možete da učinite
s njom.**

Zaokrenuto razmišljanje

*Pesimista vidi problem u svakoj mogućnosti,
optimista vidi mogućnost u svakom problemu.**

Pre nego što počnemo, dozvolite mi da vam se malo bolje predstavim. Studirao sam pozorišnu režiju, a specijalizovao sam se za improvizaciju. Takvo obrazovanje postavilo je temelj za osmišljavanje filozofije zaokretanja ugla posmatranja i razmišljanja. Koja su zlatna pravila improvizacije? Dva jednostavna. *Prihvatiti* stvarnost onakvu kakva jeste i *učiniti nešto* s tim. Zamislite scenu improvizacije u kojoj je jedan glumac zubar a drugi je pacijent. Da li bi to bila scena u kojoj pacijent ne izlaže svoj problem? Takva scena bi bila zbilja dosadna: „Dobro jutro“, „Dobro jutro“, „Kako ste?“, „Dobro sam“, „Fino, vidimo se onda sledeće godine“, „Doviđenja“, „Doviđenja“. Improvizacija, kao i svaka dobra drama, vrti se oko problema. Dakle, šta glumci koji se bave improvizacijom uče? Uče da prihvate ili, još bolje, da vole probleme i ono što može da se stvori iz njih. Koriste probleme kao polaznu tačku.

Kada sam počeo da radim kao pozorišni režiser, nisam sledio uobičajeni put. Više od deset godina pravio sam

* Autor ovog genijalnog citata je nepoznat, iako se citat često pogrešno pripisuje Vinstonu Čerčilu.

pozorišne predstave sa ljudima i o ljudima koji su pretrpeli velike nedaće u životu: ljudima koji su živeli u osiromašenim delovima Utrehta, koji su trpeli oskudicu, nezaposlenost i razne socijalne probleme. Radio sam i sa decom koja su pobegla od kuće, sa beskućnicima i zavisnicima od droga ili alkohola. S takvim glumcima nisam radio samo u Holandiji, radio sam i u Ukrajini, Španiji, Škotskoj, Nemačkoj, Poljskoj, Belgiji i Sjedinjenim Američkim Državama. U Čikagu sam osmislio predstavu *Not Your Mama's Bus Tour (Nije ovo autobuska tura tvoje mame)* Tokom te pozorišne ture autobusom, (bivši) beskućnici pokazali su publici pogled na grad kroz oči beskućnika.

Tokom rada na predstavama i pozorišnim projektima, kao režiser sam morao da shvatim i prihvatim nešto važno: ljudi s kojima sam radio nisu bili profesionalni glumci. Mada su mnogi imali nesporne pozorišne i glumačke veštine, svejedno sam u radu bio sputan raznoraznim ograničenjima. Šta sam, dakle, morao da učinim? Morao sam da naučim da razmišljam i radim kao glumac improvizacije: da prihvatim stvarnost takvu kakva jeste, da uočim i prihvatim ograničenja mojih „glumaca“ i istovremeno da otkrijem njihove sposobnosti i način na koji mogu da stvorim pravi, autentičan, ubedljiv teatar s njima kakvi jesu, ne s njima kakvim se nadam da bi mogli postati. I zato je zaokretanje razmišljanja bilo neizbežno. Šta možete da uradite kada pet televizijskih stanica, jedna od njih je CNN, želi da snimi premijeru predstave u kojoj glume beskućnici, ali se jedan od glumaca ne pojavi? Da se razljutite, da osetite da ste frustrirani ili razočarani, ali te emocije neće vam pomoći da rešite problem. Pomoći će samo zaokret u razmišljanju. Smislite nešto, izmislite nešto kreativno od tog problema. I tako smo u skladu s tim uvidom smislili scenu u okviru

predstave *Not Your Mama's Bus Tour* – rekli smo publici da će se na sledećoj autobuskoj stanici pojaviti beskućnica koje će ispričati svoju priču... ili se neće pojaviti. To da li će se žena pojaviti na vreme ili će mnogo kasniti (ili uopšte neće doći) postalo je deo pozorišne predstave. Kako je to ispalo na kraju? Naprosto predivno! Ako je bila tu, publika joj je aplaudirala. Ako nije bila, publika je shvatala da život na ulici ume da bude strašno težak.

Vratimo se scenarijima u kojima dobar glumac improvizacije istinski uživa i ume da ih začini: oni su suprotnost onome što želimo od života. Ne želimo da imamo probleme i „smišljamo nešto da bismo ih rešili!“. Želimo sreću! Radost! Zdravlje! Želimo da nam se život neometano odvija.

Nažalost, život nije takav. Ni za koga. Svačiji život je pun razočaranja, prepreka, katastrofa, ukratko, problema. Šta želimo kada se suočimo sa problemima? Da ih rešimo, naravno. Problemi su gadna stvar. Želimo da ih se otarasimo ili da ih predupredimo tako da uopšte i ne nastaju. Da budemo načisto, nema ničeg lošeg u rešavanju problema. Ali često, čak i kada se problem da rešiti, postoji neka propuštena prilika. Povremeno možemo – kao što glumci rade improvizacije – da smislimo nešto kreativno od problema. Da ga preokrenemo u priliku. Načinite od nepojavljivanja na autobuskoj stanici vrhunac predstave.

S ovom knjigom želim da vam pomognem da živite kao da igrate ulogu u pozorišnom komadu. I te kako stvarnom komadu. I te kako stvarnu ulogu. Sa i te kako stvarnim problemima. Drugim rečima, vaš sopstveni život. No neki problemi mogu da vam olakšaju da pronađete put ka neočekivanim novim prilikama. Povremeno možete da ih pretvorite u nešto drugo, u mogućnosti. Problemi umeju da nas obeshrabre, ali i da nas ojačaju, učine mudrijim, duhovitijim

i u suštini kreativnijim. U ovoj knjizi želim da vam ponudim sredstva i saznanja za zaokretanje ugla posmatranja i razmišljanja, čime probleme menjate u prilike.

Takav način razmišljanja nije lak i iziskuje razna umeća. Ali nemojte da vas to zaplaši. Sva ta umeća daju se naučiti. Zapravo, moguće da ono najteže jeste oformiti suštinski stav prihvatanja, kao što čini glumac improvizacije, svega onoga u životu što ne možemo da promenimo i zatim se potruditi da smislimo šta s tim da uradimo. Dokle god odbijamo da prihvatimo ovaj temeljni stav prema životu, zaokret u razmišljanju biće iluzoran cilj. Ali onda kada ga prihvatimo, postaje veština kojom treba ovladati. Dakle, počnimo.

Tokom holandske televizijske emisije *Great! De Leeuw Again* (*Sjajno! Ponovo De Leuv*), koji vodi komičar Paul de Leuv i koja se uživo prenosi, u studio utrčava nag čovek uzvikujući: „Stop nasilju nad životinjama“, a te reči su mu ispisane i preko grudi. Upravo u tom trenutku De Leuv je usred dela emisije u kome nasumično poziva telefonom nekog gledaoca, sada je to neka žena i baš počinje da ćaska s njom. Da li ga hvata panika i traži da se emisija prekine reklamama? Ne. Nakratko prekida razgovor i obraća se nagom čoveku koji je utrčao: „Sačekajte trenutak, samo da završim razgovor, a onda ću vam posvetiti sve vreme koje vam je potrebno.“ Zatim nastavlja razgovor sa gledateljkom. Nag čovek stoji na sceni, izgleda poprilično zbunjeno, ali učtivo čeka da na njega dođe red. Kada je De Leuv završio telefonski razgovor, poziva nagog čoveka da sedne u fotelju, kao gost. „A sad mi ispričajte sve u vezi s nasiljem nad životinjama“, kaže.

Upad nage osobe tokom emitovanja uživo obično bi se smatrao problemom. Ali rekavši toj situaciji „da, i“, Paul de Leuv je vešto uspeo da je preobrazi. Ono što je isprva bio upad i prekid programa, s lakoćom je postalo deo programa.

Ovaj incident oličava taktiku zaokreta u razmišljanju. Kada problemu pristupimo kao prilici, tada možemo da ga zaokrenemo u sopstvenu korist. A to je vrsta psihološkog džijudžicua. Baš kao što moć svog suparnika u borbi možete da preokrenete u sopstvenu korist, tako i moć problema možete da preokrenete u sopstvenu korist. Umesto da se borite sa problemom, puštate da se problem bori sam sa sobom.

Evo drugog primera. Mladi par se upravo venčao. Muž je do svoje trideset i prve godine živio sa roditeljima, a sada se par seli u kuću koja je sto pedeset kilometara udaljena od kuće muževljevih roditelja. Roditelji ih posećuju, nepozvani, svake dve nedelje, naoružani sredstvima za čišćenje, kofama i pjalicama, i temeljno čiste kuću. Jasno je da mladi supružnici nisu baš srećni zbog toga. Zato počinju da čiste kuću pre svake posete roditelja, ali izgleda da roditelji uvek pronađu neki razlog da se žale na to kako je u kući svinjac, te nastavljaju sa čišćenjem.

Par se u očajanju obraća psihologu Polu Vaclaviku za pomoć. Poznat po svojoj nekonvencionalnosti, Vaclavik im daje neočekivani savet. Kaže im da uopšte ne sređuju kuću pre dolaska roditelja. U stvari, što je kuća neurednija, tim bolje. Ako roditelji počnu da čiste, kaže on, mladi par treba da se ponaša kao da je najnormalnija stvar na svetu što roditelji dolaze da im čiste kuću, kao da se podrazumeva da roditelji treba da se satiru od rada za svoju decu, a da deca ne treba da maknu ni malim prstom da im pomognu. I par to i uradi.

Kada roditelji sledeći put dođu kod njih, zateknu kuću u potpunom haosu, posvuda su gomile neotvorenih računa, prljava odeća je pobacana na sve strane, sve je u rasulu. Roditelji se ceo vikend ubijaju od posla da bi kuću doveli u red, a kada u nedelju uveče krenu svojoj kući, toliko su nestrpiljivi da odu što pre da se na prilazu kuće vide tragovi auto-guma

nastali od brzine. „Sigurno misle da smo ljudi!“, kaže otac, nagazivši na papučicu za gas. „Da“, odgovara njegova žena. „Ovo je poslednji put da dolazimo da im pomognemo. I sami mogu da sređuju kuću!“

Reakcija Paula de Leuva i pristup mladog bračnog para su kontraintuitivni. Čini se da smišljanje toliko (naizgled) ne-logičnog odgovora na problem zahteva pozamašnu kreativnost. Ali, zapravo, možemo da pratimo niz logičnih koraka.

Za početak: u oba slučaja, na jedan ili drugi način, problem je potpuno ignorisan. I mladi bračni par i Paul de Leuv odbili su da reaguju, kao da uopšte ne postoji nikakav problem. Čak izgleda da su *uživali* u datoj situaciji. U većini slučajeva, kada se dogodi nešto što ne želimo da se događa, reagujemo s otporom – na „da, ali“ način. Pokušavamo da se rešimo problema ili makar da ga minimalizujemo.

Nagi čovek koji trčeći upada na set emisije koja se uživo prenosi?

Da, ali to ne sme da događa. Zaustavite ga! Izbacite ga odavde!

Roditelji koji okupiraju kuću svoje dece i čiste je svake dve nedelje?

Da, ali to se naprosto ne radi. Razgovarajte s njima! Rešite to.

Borba sa problemom nekada, razume se, uspeva, ali često ishod više nalikuje situaciji kada se stane na rep zmije skrivene ispod tepiha. Problem se izmigolji, samo da bi se ponovo pojavio. Mnogi problemi su jednostavno previše složeni da bi se dali rešiti direktnim, razložnim pristupom. Kao što se kaže: „S obzirom na definiciju problema, problem je po definiciji nerešiv.“

Štaviše, sa stilom razmišljanja „da, ali“, mi situaciji namećemo nekonstruktivna ograničenja. Fokusiramo se na to

kakve bi stvari „trebalo da budu“. Mladi bračni par želi da roditelji budu saobrazni modelu „dobrih roditelja“. De Leuvu bi verovatno bilo draže da se njegova emisija odvijala u skladu sa scenariom. U takvim slučajevima uglavnom želimo da *popravimo* situaciju. Naša očekivanja nas usmeravaju ka tome da situaciju percipiramo kao problem. No problem nije toliko u stvarnosti koliko je u našoj glavi. Jer „da, ali“ način razmišljanja, u skladu s našim unapred utvrđenim zamislima o tome kakav svet „treba da bude“, održava problem, čak ga pogoršava. Trik je da naučimo da razmišljamo izvan granica koje smo sami sebi zacrtali.

Zapitajte se ko stvara pravila o tome šta znači biti dobar roditelj ili kako bi televizijski prenos uživo trebalo da se odvija? Postoje li strogi, nepromenljivi zakoni? Prvi korak jeste odbacivanje ideje o tome šta „treba da bude“ i otvorenost prema onome što „može da bude“.

Prvi korak: dekonstrukcija – pretvorite problem u činjenicu

Prvi korak u zaokretanju razmišljanja jeste da svoj način mišljenja odvratite od „da, ali“ i dovedete ga do „da“. Bukvalno recite „da“ situaciji koja se neočekivano pojavila. Mešanje roditelja u život sopstvene dece nije problem koji treba rešiti, to je datost. Činjenica. I priznajmo, to i jeste jedini razumni stav; jer jedino što možemo jeste da kažemo šta nam se sviđa ili ne sviđa u vezi sa stvarnošću, ali po definiciji, ona je to što jeste. Prihvatanjem stvarnosti poštujemo sebe mnogih neprijatnosti.

Ovaj prvi korak (od problema do činjenice) nazivam dekonstrukcijom. Problem svodite na činjenice, uklanjate

sve one „treba da“ i ostavljate „ono što jeste“. Čitajući ovu knjigu, uvidećete da taj proces ponekad ume da bude prilično težak. Kao da razbijete tvrd orah krckalicom za orahe, a debljina kore oraha jednaka je čvrstini kojom se držite svojih krutih stavova o tome kakva bi stvarnost trebalo da bude.

Drugi korak: rekonstrukcija – pretvorite činjenicu u priliku

Zatim sledi paradoksalna i kreativna percepcija mogućnosti. Ako roditelji žele da vam čiste kuću, odlično; dopustite im da vam pomažu. Roditelji *ne bi trebalo* da vam se mešaju u život; dobro roditeljstvo i uplitanje u vaš život jesu poput ulja i vode. Ipak, svojim načinom razmišljanja kadri smo da očite kontradikcije pretvorimo u neočekivane prilike. U ovom drugom koraku, od „da“ do „da, i“, *povezujete stvari*, raščišćavajući deliće ogoljenih činjenica i smišljajući šta s njima možete da uradite. Ta transformacija činjenice u priliku jeste faza *rekonstrukcije*, od „kako jeste“ do „kako može biti.“

Zaokretanje razmišljanja ponekad je komplikovano, bolno i iziskuje mnogo vremena. Nekad donosi tugovanje, patnju i otpor. U mnogim slučajevima, za takav način razmišljanja treba nam strpljenje, upornost i samopouzdanje. No ponekad je ovaj proces iznenađujuće lak. Više je nalik pucanju balona nego lomljenju čvrste kore oraha. Imate onaj osećaj iznenađenosti, onu neobičnu mešavinu osećanja tipa „Stvarno? Toliko je jednostavno?“ i „Pih! Ne mogu da verujem da još odavno nisam to shvatila!“

Zaokrenuto razmišljanje nije matematička formula. Ono je više umetnost, veština. To moram jasno da naglasim. Po-priličan broj ljudi – po mom iskustvu, barem – očekuje da je ono nalik procesu logičke analize, neka vrste nauke koja nudi novi skup principa koji s matematičkom izvesnošću mogu da primene na svoje probleme. Kada shvate da to ne funkcioniše na taj način, budu razočarani. Dakle, dozvolite mi da naglasim: načini zaokretanja razmišljanja ne zasnivaju se na jednostavnim formulama, takvo razmišljanje je kreativni proces koji podrazumeva prilagođavanje okolnostima.

Kao ilustraciju toga, razmotrite klip od šest sekundi koji je postao neverovatno popularan na *Jutjubu*. U Španiji je jedan otac želeo da se odšeta do samoposluge sa svojim trogodišnjim sinom. Ali sinčić je želeo da se odvezu automobilom. Otac i sin neprekidno razmenjuju samo dve reči. Otac stoji na putu i govori: „Šetanje“, a sin, s rukom na vratima automobila, svaki put odgovara: „Ovde“. To se ponavlja jednom, dvaput, triput, četiri puta. „Šetanje“, „Ovde“, „Šetanje“, „Ovde“. A onda, otac iznenada menja uloge i bez imalo nerviranja kaže: „Ovde“. Efekat iznenađenja? Njegov sin smesta odgovara: „Šetanje“, sklanja ruku sa vrata automobila i pridružuje se ocu u šetnji. Kraj konflikta.

Otac je pribegao strategiji zamene uloga, jednoj od strategija zaokretanja ugla posmatranja i razmišljanja, koja savršeno funkcioniše kod njegovog trogodišnjeg sina, jer trogodišnjaci žele da budu *nezavisni*, da sami odlučuju. Ako im kažemo: „Nije ti dozvoljeno da opereš svoj tanjir“ ili „Porašćeš i bićeš veliki dečak pa ćeš tada prati tanjire“, oni će oprati svoje tanjire samo da bi uradili suprotno od onoga što im se kaže. Oni rade ono što *oni* žele da rade. No ova strategija neće dugo uspevati. Za nekoliko meseci dečak će prozreti očev trik i ako otac bude rekao „ovde“, sin će uzvratiti „ovde“.

Kad je reč o zaokretanju ugla posmatranja i razmišljanja, ne postoje čvrsta, univerzalna pravila. Takvo razmišljanje mora se prilagoditi okolnostima, razvijati. Ali, pruža nam način da neprekidno povećavamo naš repertoar rešavanja problema.

Može li se čovek izveštiti u takvom stilu razmišljanja ako samo čita o njemu? Nažalost, ne. Savladaće ga samo ako ga primenjuje. U određenom smislu, to je poput sviranja klavira – potrebne su godine da se osoba usavrši. Ako samo pročitate ovu knjigu a sami ne primenjujete strategije i tehnike, onda vam knjiga neće značiti ništa više do zbirke zabavnih priča. Jedino primenom takvog razmišljanja u sopstvenom životu osetićete koliko je njegova moć stvarna.

Razvijanje tehnika neophodno je za usavršavanje zaokreta u razmišljanju, baš onako kao što pijanista neprekidno usavršava svoju tehniku sviranja. Jer zaokretanje podrazumeva razna sredstva, a trik je primeniti sredstvo koje najviše odgovara datoj situaciji. Da bih istakao postojanje mnogih pristupa, rado govorim o *strategiji* zaokretanja razmišljanja. Reč „strategija“ potiče iz aktivnosti ratovanja, gde je nekad napad najbolji pristup, nekad je to odbrana, a nekad je pak najbolje čekati i razgovarati ili pregovarati. Ratovanje iziskuje strateško razmišljanje, a ono je neophodno i za zaokrenutost mišljenja. U ovoj knjizi predstaviću vam petnaest strategija zaokretanja vašeg načina razmišljanja. Neke strategije se odnose na fazu dekonstrukcije, načine da se problem redukuje, da se rastavi ili razmrsi. Druge se odnose na fazu rekonstrukcije, te pružaju opcije za stvaranje novih prilika.

O čitanju ove knjige razmišljajte kao o odlasku na putovanje izokrenutim, obrnutim, zaokrenutim stazama razmišljanja. Kada se spremate za odlazak na put, tada pripremite prtljag, spakujete sve za šta mislite da će vam biti potrebno. I za ovo putovanje bitan je konkretan prtljag; određena

osnovna znanja. Zato se ova knjiga i sastoji od dva glavna dela. U prvom delu predstavljamo prtljag, osnovna znanja koja će vam pomoći da razumete strategije i najbolje ih iskoristite, a drugi deo knjige vodi vas na samo putovanje, opisujući petnaest strategija zaokretanja načina razmišljanja. Treći deo sadrži koristan sažetak dotičnih strategija.

Počnimo sa prvim delom.

Prtljag.